

Res. article

Investigating Thanking Speech Act in Ilami Kurdish

Reza Khany¹, Mojtaba Gheitasi^{2✉}, Tahereh Afshar³

1- Associate Professor, Department of English Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Ilam University, Ilam, Iran. 2- Ph.D. Student of Teaching English Language, Department of English Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Ilam University, Ilam, Iran. 3- Assistant Professor, Department of English Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Ilam University, Ilam, Iran.

Received: 2019/12/12 Accepted: 2020/08/06

Abstract

This study aimed at investigating the speech act of condolence in Ilami Kurdish in the light of Austin (1962) and Searle (1969) speech acts theories. A discourse completion test (DCT) was developed to collect the data. It included 20 scenarios in which people usually express appreciation. The DCT was then completed by 240 Ilami speakers. The results illustrated 20 appreciation strategies out of which “simple thanking”, “recognition of imposition”, and “repayment or promise to compensate” were respectively the most frequently used strategies. Also, 14 strategies were found to be unique for the Iranian or Islamic contexts, nine of which were different prayers (30.7%) such as “prayers for blessing increase”, “being safe from predicaments” and “health”. The other five strategies were more associated with ethical issues and focused on the complimenting the person and mentioning the favor they have done. Further, the results indicated that there is not a meaningful difference between males and females, and also between individuals in different age groups, education levels and occupations with regards to the use of thanking strategies.

Keywords: Speech act, thanking, Iranian-Islamic culture, context of Iran, Ilami Kurdish.

Citation: Khany, R., Gheitasi, M., Afshar, T. (2020). Investigating Thanking Speech Act in Ilami Kurdish. *Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, 8 (30), 13-29. (In Persian)

بررسی کنش گفتاری تشکر در گویش کردی ایلامی

رضا خانی^۱، مجتبی قیطاسی^۲، طاهره افشار^۳

۱- دانشیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. ۲- دانشجوی دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. ۳- استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

دریافت: ۱۳۹۸/۹/۲۱

پذیرش: ۱۳۹۹/۳/۱۹

چکیده

پژوهش حاضر کنش گفتاری تشکر را در گویش کردی ایلامی براساس نظریه کنش‌های گفتاری آستین (۱۹۶۲) و سرل (۱۹۶۹) بررسی کرده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها آزمون تکمیل گفتمان بیست‌گزینه‌ای بود که موقعیت‌هایی را مجسم می‌کرد که افراد به‌طور معمول ابراز تشکر می‌کنند؛ سپس این آزمون را (۲۴۰) گویشور ایلامی تکمیل کردند. با بررسی داده‌ها درمجموع بیست راهبرد ابراز تشکر شناسایی شدند که تشکر ساده، درک زحمت و قول جبران به‌ترتیب بیشترین فراوانی را داشتند؛ همچنین، چهارده راهبرد مختص فرهنگ ایرانی و اسلامی و متأثر از باورهای دینی تشخیص داده شدند که نه راهبرد انواع دعاها بودند (درمجموع ۳۰/۷٪) که به‌طور عمده از اعتقادات و باورهای دینی سرچشمه می‌گیرند. پنج راهبرد دیگر نیز بیشتر جنبه اخلاقی و اجتماعی دارند و به ستایش فرد و لطف او در حق گوینده معطوف هستند؛ افزون بر این نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین مردان و زنان و گروه‌های سنی مختلف و افراد با سطح تحصیلات و مشاغل مختلف در این زمینه وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: کنش گفتاری، تشکر کردن، فرهنگ ایرانی - اسلامی، گویش کردی ایلامی.

۱- مقدمه

نظریه کنش‌گفتار^۱، با تحلیل انواع مختلف کارهایی که می‌توان با کلمات انجام داد، سروکار دارد. فیلسوفان زبان‌شناسی بر این باورند که زبان به‌کار گرفته می‌شود تا جهان را بازنمایی کند؛ در صورتی که این نظریه مصمم است تا بسیاری از کارهای متفاوتی را که می‌توان با کلمات انجام داد، نشان دهد. زبان‌شناسان نظریه کنش‌گفتار را به‌مثابه حلقه‌ی رابطی در نظر می‌گیرند که نظریه‌های انتزاعی زبان‌شناسی را با واقعیات و مشاهدات عینی که بر چگونگی کاربرد زبان واقع است، پیوند می‌دهد (زرقانی و اخلاقی، ۱۳۹۱: ۶۳). بررسی داده‌های زبانی نشان می‌دهد که بسیاری از جملات را نمی‌توان با توجه به شرایط صدق و کذب، تأیید و تکذیب کرد و نیز جملاتی در زبان وجود دارد که هیچ‌کس خبر و اطلاعی به‌دست نمی‌دهد؛ برای مثال به خانم‌بچه‌ها سلام برسانید در این جمله فرد هیچ‌کس خبر و اطلاعی را به‌دست نمی‌دهد و نیز برای درک بهتر نظر گوینده که نمی‌توان درباره‌ی صدق و کذب بسیاری از جملات پرسید، می‌توان مثال آورد قول می‌دهم فردا به دانشکده بروم، در این جمله نیز صدق یا کذب قابل تعیین نیست (صفوی، ۱۳۸۷: ۱۷۳).

آستین^۲ (۱۹۶۲) این‌گونه جملات را که در بالا به آن‌ها اشاره شد کنشی می‌نامد و معتقد است که تولید یک کنش‌گفتاری نیازمند گوینده‌ای است که چنین پاره‌گفتاری را تولید کند، او این عمل را کنش بیانی^۳ می‌نامد. این کنش‌گفتار تأثیری روی مخاطب خواهد داشت که آن را کنش منظوری^۴ می‌نامد؛ همچنین او واکنش مخاطب را نسبت به کنش غیر بیانی، کنش تأثیری^۵ نامید.

سرل^۶ (۱۹۶۹) نیز تحت تأثیر نظرات آستین کنش‌گفتارها را به پنج دسته تقسیم می‌کند: کنش اظهاری^۷، کنش امری^۸، کنش تعهدی^۹، کنش عاطفی^{۱۰} و کنش اعلامی^{۱۱}، که در زیر به شرح مختصری از آن‌ها پرداخته می‌شود.

کنش اظهاری: هدف از این کنش، توصیف حالت یا حادثه‌ای است و گوینده عقیده خود را درباره‌ی

-
1. Speech Act Theory
  2. J. L. Austin
  3. Locutionary Act
  4. Illocutionary Act
  5. Perlocutionary Act
  6. J. R. Searle
  7. Assertive
  8. Directive
  9. Commissive
  10. Expressive
  11. Declarative

صحت و سقم مطلبی اظهار می‌کند، مفاهیمی همچون بیان کردن، توصیف کردن و نتیجه‌گیری. کنش ترغیبی: هدف این کنش، ترغیب مخاطب برای انجام کاری است، یعنی گوینده می‌خواهد شنونده کاری انجام دهد. کنش‌های ترغیبی را می‌توان در پرسش‌ها یا درخواست‌ها مشاهده کرد. کنش تعهدی: هدف این کنش، متعهد کردن گوینده برای انجام عملی در آینده است، مانند قول‌دادن و سوگند خوردن. هدف کنش تعهدی، متعهد کردن گوینده برای انجام عملی در آینده است، کنش عاطفی: هدف این کنش، بیان حالت روانی است که شخص در آن دخیل است، گفته‌هایی برای بیان شادی و غم، علاقه و تنفر و تمایلات و احساسات. زرقانی و اخلاقی (۱۳۹۱: ۹) افعال کنش عاطفی را چنین برمی‌شمرند: بیان آرزو، تشکر کردن، معذرت‌خواستن، سلام کردن، احترام گذاشتن، فرض داشتن، تأمل کردن، پیش‌بینی کردن، خشنود شدن، تبریک گفتن، تردید داشتن، تسلیم شدن، تعجب کردن، ناامید و دلسر شدن، شکایت کردن، تهدید کردن، اظهار همدردی کردن، اهانت کردن، تمجید کردن، خمش‌گین شدن / کردن، ناسپاسی کردن و دشنام دادن. کنش اعلامی: هدف از این کنش، اعلام شرایط لازم برای مخاطب است. گوینده به این وسیله در جهان پیرامون خود تغییرات واقعی ایجاد می‌کند. این کنش هم‌زمان دارای دو وجه انطباقی بین زبان و جهان است. کنش اعلامی زمانی اتفاق می‌افتد که گوینده قدرت و صلاحیت لازم را برای استفاده از آن داشته باشد.

با توجه به تقسیم‌بندی‌های پیش‌گفته می‌توان گفت کنش گفتاری تشکر که مورد بررسی پژوهش حاضر است، جزو دسته کنش عاطفی است.

مطالعه کنش‌های گفتاری در چند دهه گذشته توجه پژوهش‌گران بسیاری را به خود جلب کرده است. در واقع بیشترین بررسی در حوزه کاربردشناسی روی کنش‌های گفتاری انجام شده است (لی^۱، ۲۰۰۵؛ الخطیب^۲، ۲۰۰۹؛ کوهن^۳، ۲۰۰۴؛ کاسپر و رز^۴، ۲۰۰۲). مطالعات فراوانی در فرهنگ‌های مختلف از جمله در ایران روی کنش گفتاری درخواست (شهیدی‌تبار، ۲۰۱۲؛ شاهرخی، ۲۰۱۲؛ مارتی^۵، ۲۰۰۶)، عذرخواهی (هارتفیلد و هان^۶، ۲۰۱۱؛ شریعتی و چمنی، ۲۰۱۰؛ جلیلی‌فر، ۲۰۰۹؛ فهمی‌بتاینه و

-
1. C. Lee
  2. M. A. Al-Khateeb
  3. A. Cohen
  4. G. Kasper & K. R. Rose
  5. L. Marti
  6. H. Hartfield & J. W. Hahn

فهمی بتاینه^۱، ۲۰۰۶؛ شارداکووا^۲، ۲۰۰۵)، تشکر (اهر و اسلامی راسخ، ۲۰۱۱؛ پیشقدم و زارعی، ۲۰۱۲؛ اُزدمیر و رضوانی، ۲۰۱۰)، مخالفت (نیرومند، ۲۰۱۲)، پرهیز از پذیرش یا دادن پاسخ منفی (علی اکبری و چنگیزی، ۲۰۱۲؛ بلا^۳، ۲۰۱۱)، دعوت (سلمانی ندوشن، ۲۰۰۶) و بیان غیر مستقیم (مارتی، ۲۰۰۶) و تعارف (کوتلکی^۴، ۲۰۰۲) انجام شده است.

کنش گفتاری در فرهنگ‌های مختلف، با هدف روشن کردن قوانین و هنجارهای فرهنگی مرتبط و آگاهی از شباهت‌ها و تفاوت‌های بین فرهنگ‌ها بررسی شده است. مبحث ادب که یکی از اصلی‌ترین مفاهیم نظری و پژوهشی در زمینه کنش‌های گفتاری است، شیوه تعامل اجتماعی‌ای است که از هنجارهای اجتماعی - فرهنگی جامعه خاصی متأثر و از راه کنش‌های ارتباطی و غیر ارتباطی قابل بیان است (شهیدی تبار، ۲۰۱۲).

در فرهنگ ایرانی نیز مطالعات بسیاری در این زمینه صورت گرفته است. این مطالعات، ضمن استفاده از نظریه کنش‌های گفتاری از دیگر نظریه‌های زبان‌شناسی به‌طور کلی، و به‌ویژه رویکردهای تحلیل گفتمان مانند نظریه ادب (براون و لوینسون^۵، ۱۹۸۷؛ ایده^۶، ۱۹۸۹؛ ماتسوموتو^۷، ۱۹۹۳؛ هری^۸، ۱۹۸۶؛ اکبری، ۲۰۰۲؛ فوکادا و آساتو^۹، ۲۰۰۴؛ چنگ^{۱۰}، ۲۰۰۵؛ ساتو^{۱۱}، ۲۰۰۸؛ پفیستر^{۱۲}، ۲۰۱۰؛ ترکورافی^{۱۳}، ۲۰۱۱؛ فراچیولا^{۱۴}، ۲۰۱۱؛ بلا، ۲۰۱۱؛ و العوی^{۱۵}، ۲۰۱۲) تأثیر گرفته‌اند. با وجود مطالعات انجام‌شده در فرهنگ‌های مختلف و حتی بر روی زبان فارسی، در زبان کردی و به‌ویژه گویش کردی ایلامی مطالعه‌ای در زمینه کنش گفتاری تشکر گزارش نشده است. گویش کردی ایلامی در زمره گویش‌های کردی جنوبی قرار دارد و در بخش شمالی استان ایلام، در شهرستان‌های ایلام، سیروان، چرداول، ملکشاهی، بدره و مهران رواج دارد. این گویش خود قابل به چند نوع گویش فرعی و چندین لهجه

1. R. Fahmi Bataineh
2. M. Shardakova.
3. S. Bella
4. S. Koutlaki
5. P. Brown & S. D. Levinson
6. S. Ide
7. Y. Matsumoto
8. M. Hori
9. A. Fukada & N. Asato
10. S. W. Cheng
11. S. Sato
12. J. Pfister
13. M. Terkourafi
14. B. Fracchiolla
15. S. M. Alaoui

مختلف تقسیم است و گویش رایج در شهر ایلام، گویش غالب است و بیشترین شمار گویشوران را دارد. گویشوران کردزبان (۷۹/۶٪) از جمعیت استان ایلام را تشکیل می‌دهند (علی‌اکبری و دیگران، ۲۰۱۴)؛ از این رو، انگیزه مطالعه حاضر این است که با مطالعه کنش گفتاری تشکر در فرهنگ کردی ایلامی، شباهت‌ها و تفاوت‌های این فرهنگ را با سایر فرهنگ‌ها بررسی کند و از این‌راه به شناسایی آداب زبانی و گفتاری در این جامعه پرداخته شود. به همین دلیل در نوشتار پیش رو سعی شده است به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

- از چه راهبردهایی برای ابزار تشکر در گویش کردی ایلامی استفاده می‌شود؟
- آیا تفاوتی در شیوه بیان تشکر بین مردان و زنان ایلامی وجود دارد؟
- آیا تفاوتی در شیوه بیان تشکر بین افراد با سنین مختلف در گویش کردی ایلامی وجود دارد؟
- آیا تفاوتی در شیوه بیان تشکر در میان افراد با سطح تحصیلات مختلف در این گویش وجود دارد؟
- آیا افراد دارای مشاغل مختلف، تفاوتی در شیوه بیان تشکر دارند؟

۲- روش پژوهش

۲-۱- نمونه پژوهش

نمونه پژوهش شامل (۲۴۰) نفر در شهر ایلام بود که (۱۲۲) مرد و (۱۱۸) زن بودند. این نمونه با استفاده از نمونه‌گیری هدف‌مند از نقاط مختلف شهر ایلام انتخاب شدند. در این پژوهش سعی شد افراد با طبقات اجتماعی مختلف و از اقشار مختلف در شهر و حومه در نمونه موجود باشند. سن افراد از پانزده تا هفتاد سال متفاوت بود. افراد تنوع قابل توجهی از نظر میزان تحصیلات داشتند و از افراد بی‌سواد تا دارنده مدرک دکتری را شامل می‌شدند. از نظر شغل نیز افراد از اقشار مختلف شامل بیکار، زن خانه‌دار، کسبه بازار، معلم، کارمند، کارگر، پزشک و مدرس دانشگاه در نمونه موجود بود. جدول (۱) خلاصه اطلاعات مربوط به نمونه پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۱). خلاصه اطلاعات فردی نمونه پژوهش

جنسیت	مرد		زن		
	۱۲۲		۱۱۸		
سن	زیر ۲۰ سال	۲۰-۳۰	۳۱-۴۰	۴۱-۵۰	بالای ۵۰
تحصیلات	بی‌سواد	راهنمایی / دبیرستان	دیپلم	کارشناسی / دانشجوی	ارشد / دکتری
شغل	بیکار / خانه‌دار	بازاری	معلم / کارمند	کارگر	استاد / دکتر
	۴۳/۳	۱۵/۸	۳۶/۷	۵/۲	۱/۷

۲-۲- ابراز پژوهش

ابراز گردآوری داده‌ها آزمون تکمیل گفتمان^۱ محقق‌ساخته‌ای بود که بیست موقعیت ابراز تشکر را شامل می‌شد که در این موقعیت‌ها، افراد به دلایل مختلف از جمله آوردن هدیه، کمک به هنگام نیاز، عیادت بیمار و... از دیگران تشکر می‌کنند. این آزمون همچنین یک بخش اطلاعات فردی در قسمت انتهایی داشت که در مورد جنسیت، سن، سطح تحصیلات و شغل افراد می‌پرسید.

۳- مراحل انجام پژوهش

ابتدا یک آزمون پیشرو باز به وسیله پژوهش‌گران تهیه و بین چهل نفر در شهر ایلام توزیع شد. این آزمون از افراد در مورد موقعیت‌هایی سؤال می‌کرد که در آن‌ها افراد به‌طور معمول از کسی تشکر می‌کنند؛ سپس با استفاده از داده‌های به‌دست‌آمده از این آزمون پیشرو، آزمون تکمیل گفتمانی ساخته شد که بیست موقعیت یا گویه تشکر کردن داشت؛ سپس این آزمون بین (۲۴۰) نفر نمونه پژوهش توزیع شد؛ سپس داده‌های جمع‌آوری شده با کمک نرم‌افزار آماری اس.پی.اس.اس.^۲ تجزیه و تحلیل و تعداد بیست راهبرد تشکر شناسایی شدند. آزمون فراوانی چندگانه برای به‌دست‌آوردن فراوانی رخ‌دادن هریک از راهبردها استفاده شد. به‌منظور یافتن تفاوت بین مردان و زنان در استفاده از راهبردهای تشکر، آزمون t مستقل استفاده شد؛ همچنین به‌منظور بررسی تفاوت بین افراد با سنین، سطح تحصیلات و شغل‌های مختلف، آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه^۳ و جدول متقاطع به‌کار رفت.

۴- ارائه و تحلیل داده‌ها

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها، شامل فراوانی چندگانه رخ‌دادن هریک از راهبردهای تشکر و جدول متقاطع تفاوت‌های بین فراوانی راهبردها در جنسیت‌ها، سنین، سطوح تحصیلی و شغل‌های مختلف در جدول‌های (۲) تا (۱۰) نمایش داده می‌شوند. جدول (۲) نشان می‌دهد که راهبردهای زیر به‌ترتیب بیشترین فراوانی را داشته‌اند.

(۲۶/۹٪) از افراد شرکت‌کننده (شامل ۱۴/۴٪ مرد و ۱۲/۵٪ زن) از عبارت تشکر ساده مانند خیلی ممنون استفاده کرده‌اند: خهیل‌ئی مه‌منون *xeilê maemnun* خیلی ممنون، ته‌شه‌کور *tæ[ækor* تشکر.

1. Discourse Completion Test (DCT)
2. SPSS
3. ANOVA

- (۱۱/۵٪) از شرکت کنندگان (۵/۴٪ مرد و ۶/۱٪ زن) جملات با محتوای درک زحمت و لطف طرف مقابل را به کار برده‌اند زحمت کیشایه *zæhmæt kišâyæ* زحمت کشیدی، رازی وه زهمهت ن هوم *râzi næjîm* راضی به زحمت نبودم.

- (۱۰٪) از شرکت کنندگان (شامل ۴/۸٪ مرد و ۵/۲٪ زن) از جملات جبران لطف استفاده کرده‌اند: ئی ئی لوتفئه چو جبران بکه م *ê loţfætæ çü jobrân bækæm* این لطف شما را چطور جبران کنم، ئنشالا بت وئم جبران بکه م *en[âlâ batjænæm jobrân bækæm* ان شاء الله بتوانم جبران کنم. جدول (۲) فراوانی راهبردهای تشکر را در مردان و زنان به ترتیب نزولی نشان می‌دهد.

جدول (۲). فراوانی راهبردهای تشکر در مردان و زنان

راهِبرد تشکر	فراوانی %	مرد %	زن %
تشکر ساده	۲۶/۹	۱۴/۴	۱۲/۵
درک زحمت	۱۱/۵	۵/۴	۶/۱
قول جبران	۱۰	۴۸	۵/۲
دعا برای افزایش نعمت	۸/۸	۴/۵	۴/۲
عذرخواهی	۶/۶	۳/۱	۳/۵
ستایش فرد یا عمل	۶/۶	۳/۴	۳/۲
دعا برای ایمن بودن از بلایا	۶/۲	۲/۸	۳/۴
دعا برای سلامتی	۵/۸	۲/۹	۲/۹
درخواست از خدا برای دادن عوض	۵	۲/۷	۲/۳
استقبال یا خوش آمد گویی	۲/۸	۱/۴	۱/۴
دعا برای افزایش طول عمر	۲/۷	۱/۵	۱/۱
قدردانی	۲/۱	۱/۲	۰/۹
اظهار شرمندگی	۱/۴	۰/۱	۰/۵
دعا برای سربلندی یا یافتن احترام اجتماعی	۱	۰/۵	۰/۵
احساس مثبت	۰/۷	۰/۲	۰/۵
قربان صدقه رفتن	۰/۷	۰/۲	۰/۴
اذعان به لطف	۰/۷	۰/۵	۰/۲
آرزوی چیزهای خوب مشابه برای فرد	۰/۳	۰/۲	۰/۱
ستایش والدین و رحمت فرستادن	۰/۲	۰	۰/۲
اظهار تعجب و شگفتی	۰/۲	۰/۱	۰/۱
جمع کل	۱۰۰	۵۰/۸	۴۹/۲

جدول (۵) فراوانی راهبردهای تشکر به کاررفته در گروه‌های سنی مختلف را نشان می‌دهد:

جدول (۵). فراوانی راهبردهای به کاررفته در گروه‌های سنی مختلف

راهبرد تشکر	فراوانی %	زیر ۲۰	۲۰ تا ۳۰	۳۱ تا ۴۰	۴۱ تا ۵۰	بالای ۵۰
تشکر ساده	۲۶/۹	۲	۱۲/۶	۷	۳/۳	۲
درک زحمت	۱۱/۵	۱/۱	۴/۸	۳	۱/۸	۰/۸
قول جبران	۱۰	۰/۸	۴/۵	۱/۸	۱/۳	۱/۶
دعا برای افزایش نعمت	۸/۸	۰/۶	۲/۹	۲/۳	۱/۵	۱/۴
ستایش فرد یا عمل	۶/۶	۰/۶	۲/۶	۲/۳	۰/۶	۰/۵
عذرخواهی	۶/۶	۰/۴	۲/۷	۱/۸	۱	۰/۸
دعا برای ایمن بودن از بلاها	۶/۲	۰/۵	۲	۱/۲	۱/۴	۱/۱
دعا برای سلامتی	۵/۸	۰/۵	۲	۱	۱	۱/۲
درخواست از خدا برای دادن عوض	۵	۰/۳	۱/۳	۱/۳	۱	۱/۱
استقبال یا خوش آمدگویی	۲/۸	۰/۲	۰/۸	۰/۶	۰/۶	۰/۵
دعا برای افزایش طول عمر	۲/۷	۰/۱	۰/۷	۰/۴	۰/۷	۰/۸
قدردانی	۲/۱	۰/۲	۱	۰/۲	۰/۵	۰/۲
اظهار شرمندگی	۱/۴	۰	۰/۵	۰/۵	۰/۳	۰/۲
دعا برای سربلندی یا یافتن احترام اجتماعی	۱	۰	۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰/۳
اذعان به لطف	۰/۷	۰	۰/۲	۰/۲	۰/۲	۱/۱
احساس مثبت	۰/۷	۰	۰/۱	۰/۲	۰/۱	۰/۳
قربان صدقه رفتن	۰/۷	۰	۰/۱	۰	۰/۲	۰/۳
آرزوی چیزهای خوب مشابه برای فرد	۰/۳	۰	۰/۱	۰	۰	۰/۱
اظهار تعجب و شگفتی	۰/۲	۰	۰	۰	۰/۲	۰
ستایش والدین و رحمت فرستادن	۰/۲	۰	۰	۰	۰/۱	۰/۱
جمع کل	۱۰۰	۷/۵	۳۹/۲	۲۴/۲	۱۵/۸	۱۳/۳

همان‌طور که جدول (۵) نشان می‌دهد، به جز گروه سنی بالای پنجاه سال، در تمام رده‌های سنی تشکر ساده و درک زحمت به ترتیب بیشترین فراوانی را داشته‌اند. تنها در گروه بالای پنجاه سال راهبرد قول جبران پس از تشکر ساده دومین فراوانی را داشته است و راهبرد درک زحمت در رده سوم قرار گرفته است.

جدول (۶) فراوانی راهبردهای تشکر به کاررفته به وسیله افراد با سطوح تحصیلی متفاوت را نشان می‌دهد:

جدول (۶). فراوانی راهبردهای به‌کاررفته به‌وسیلهٔ افراد با سطوح تحصیلی مختلف

راهبرد تشکر	فراوانی %	بی سواد	راهنمایی / دبیرستان	دیپلم	کارشناسی / دانشجو	ارشد / دکتری
تشکر ساده	۲۶/۹	۰/۷	۲/۸	۴/۲	۱۴/۱	۵/۱
درک زحمت	۱۱/۵	۰/۲	۱/۶	۰/۲	۵/۵	۲
قول جبران	۱۰	۰/۵	۱/۹	۱/۴	۵/۴	۰/۹
دعا برای افزایش نعمت	۸/۸	۰/۶	۱/۶	۱/۵	۳/۸	۱/۲
ستایش فرد یا عمل	۶/۶	۰/۲	۰/۹	۱/۲	۳	۱/۲
عذرخواهی	۶/۶	۰/۲	۱/۱	۰/۶	۳/۵	۱/۲
دعا برای ایمن‌بودن از بلا یا	۶/۲	۰/۹	۰/۹	۰/۸	۳/۲	۰/۴
دعا برای سلامتی	۵/۸	۰/۴	۱/۷	۱	۲/۱	۰/۶
درخواست از خدا برای دادن عوض	۵	۰/۳	۱/۴	۰/۸	۲	۰/۴
استقبال یا خوش‌آمدگویی	۲/۸	۰/۲	۰/۹	۰/۱	۱/۱	۰/۴
دعا برای افزایش طول عمر	۲/۷	۰/۳	۰/۸	۰/۴	۰/۸	۰/۳
قدردانی	۲/۱	۰	۰/۵	۰/۲	۰/۸	۰/۵
اظهار شرمندگی	۱/۴	۰	۰/۲	۰/۲	۰/۷	۰/۳
دعا برای سربلندی یا یافتن احترام اجتماعی	۱	۰/۱	۰/۲	۰/۱	۰/۵	۰/۱
اذعان به لطف	۰/۷	۰	۰/۱	۰/۲	۰/۲	۰/۲
احساس مثبت	۰/۷	۰/۱	۰/۲	۰	۰/۳	۰/۱
قربان‌صدقه‌رفتن	۰/۷	۰/۱	۰/۷	۰	۰/۲	۰
آرزوی چیزهای خوب مشابه برای فرد	۰/۳	۰	۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰
اظهار تعجب و شگفتی	۰/۲	۰	۰/۱	۰	۰/۱	۰
ستایش والدین و رحمت‌فرستادن	۰/۲	۰	۰/۱	۰	۰/۱	۰
جمع کل	۱۰۰	۵	۱۷/۵	۱۵	۴۷/۵	۱۵

براساس جدول (۶)، تشکر ساده و دعا برای ایمن‌بودن از بلا یا به‌ترتیب بیشترین فراوانی را در گروه بی‌سواد داشته‌اند. درحالی‌که در گروه با تحصیلات راهنمایی تا دبیرستان، به‌ترتیب، تشکر ساده و قول جبران بیشتر به‌کار رفته‌اند؛ اما در سه گروه دیپلم، کارشناسی و کارشناسی ارشد - دکتری تشکر ساده و درک زحمت به‌ترتیب بیشترین فراوانی را داشته‌اند.

جدول (۷) فراوانی راهبردهای به‌کاررفته به‌وسیلهٔ افراد با مشاغل مختلف را نشان می‌دهد:

جدول (۷). فراوانی راهبردهای به کاررفته به وسیله افراد با مشاغل مختلف

راهبرد تشکر	فراوانی %	بیکار/ خانه‌دار	بازاری	معلم/ کارگر	کارگر	استاد/ دکتر
تشکر ساده	۲۶/۹	۱۱/۶	۳/۴	۱۰/۸	۰/۳	۰/۹
درک زحمت	۱۱/۵	۵/۱	۱/۸	۳/۹	۰/۲	۰/۳
قول جبران	۱۰	۴/۸	۱/۴	۳/۵	۰/۲	۰/۱
دعا برای افزایش نعمت	۸/۸	۴	۱/۶	۳	۰/۲	۰
ستایش فرد یا عمل	۶/۶	۲/۸	۱/۳	۲/۲	۰/۱	۰/۱
عذرخواهی	۶/۶	۲/۵	۰/۹	۲/۹	۰/۲	۰/۱
دعا برای ایمن بودن از بلایا	۲	۲/۸	۰/۸	۲/۵	۰/۱	۰
دعا برای سلامتی	۵/۸	۲/۵	۱/۱	۱/۸	۰/۴	۰
درخواست از خدا برای دادن عوض	۵	۲/۲	۰/۱	۱/۵	۰/۲	۰
استقبال یا خوش آمدگویی	۲/۸	۱/۳	۰/۳	۰/۹	۰/۲	۰/۱
دعا برای افزایش طول عمر	۲/۷	۱	۰/۷	۰/۸	۰/۱	۰/۱
قدردانی	۲/۱	۰/۹	۰/۴	۰/۶	۰/۱	۰
اظهار شرمندگی	۴/۱	۰/۴	۰/۳	۰/۷	۰	۰
دعا برای سربلندی یا یافتن احترام اجتماعی	۱	۰/۲	۰/۲	۰/۵	۰	۰
اذعان به لطف	۰/۷	۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰	۰
احساس مثبت	۰/۷	۰/۴	۰	۰/۳	۰	۰
قربان صدقه رفتن	۰/۷	۰/۴	۰	۰/۲	۰/۱	۰
آرزوی چیزهای خوب مشابه برای فرد	۰/۳	۰/۱	۰/۲	۰/۱	۰	۰
اظهار تعجب و شگفتی	۰/۲	۰	۰	۰/۱	۰/۱	۰
ستایش والدین و رحمت فرستادن	۰/۲	۰/۱	۰	۰/۱	۰	۰
جمع کل	۱۰۰	۴۳/۳	۱۵/۸	۳۶/۷	۲/۵	۱/۷

جدول (۷) نشان می‌دهد که در همه گروه‌ها به جز گروه کارگران، تشکر ساده و درک زحمت به ترتیب بیشترین فراوانی را داشته‌اند. در حالی که در گروه کارگران دعا برای سلامتی و تشکر ساده به ترتیب بیشترین فراوانی را نشان می‌دهند.

جدول (۸) تفاوت بین مردان و زنان در استفاده از راهبردهای مختلف تشکر را نشان می‌دهد.

جدول (۸). تفاوت بین مردان و زنان در استفاده از راهبردهای تشکر

آزمون نمونه‌های مستقل	آزمون t برای برابری میانگین		آزمون لون برای برابری واریانس		فاصله اطمینان ۹۵٪		
	سطح معنی‌داری	سطح معنی‌داری	سطح معنی‌داری	سطح معنی‌داری	خطای معیار میانگین	اختلاف میانگین‌ها	برای درجه آزادی
کران بالا	۰/۳۷۱۷۲	۰/۳۴۰	۲۳۸	۰/۳۴۰	۰/۳۶۶۸۷	-۰/۳۵۱۰۱	۰/۳۴۰
کران پایین	-۱/۰۷۳۷۴	۰/۳۴۰	۲۳۸	۰/۳۴۰	۰/۳۶۶۸۷	-۰/۳۵۱۰۱	۰/۳۴۰
فرض برابری واریانس‌ها	۲/۴۹۲	۰/۱۱۶	-۹۵/۷	۲۳۸	۰/۳۶۶۸۷	-۰/۳۵۱۰۱	۰/۳۴۰
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۳۷۲۱۸	۰/۳۴۰	۲۳۶/۸۴۹	۰/۳۴۰	۰/۳۶۷۰۹	-۱/۰۷۴۱۹	۰/۳۴۰

نتایج آزمون t مستقل نشان داد تفاوت معنی‌داری بین مردان و زنان در استفاده از راهبردهای تشکر وجود ندارد ($p=0,34$, $\alpha \leq 0,05$).

جدول (۹) تفاوت بین افراد با سنین مختلف، سطوح تحصیلی متفاوت و شغل‌های مختلف را در استفاده از راهبردهای تشکر نشان می‌دهد:

جدول (۹). تفاوت بین افراد با سنین مختلف، سطوح تحصیلی و شغل‌های مختلف در استفاده از راهبردهای تشکر

سطح معنی‌داری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	آزمون آنالیز واریانس یک راهه
۰/۰۰۰	۱۰/۵۸۰	۷۳/۵۸۶	۴	۲۹۴/۳۴۳	سن
		۶/۹۵۵	۲۳۵	۱۶۳۴/۵۲۴	بین گروه
					درون گروه
۰/۰۰۰	۱۰/۲۰۹	۷۱/۳۸۸	۴	۲۸۵/۵۵۳	تحصیلات
		۶/۹۹۳	۲۳۵	۱۶۴۳/۳۱۳	بین گروه
					درون گروه
۰/۰۳۷	۲/۵۹۸	۲۰/۴۱۹	۴	۸۱/۶۷۸	شغل
		۷/۸۶۰	۲۳۵	۱۸۴۷/۱۸۸	بین گروه
					درون گروه
			۲۳۹	۱۹۲۸/۸۶۶	کل

جدول (۹) نشان می‌دهد که بین افراد با سن‌های مختلف، در سطح تحصیلات متفاوت و نیز افراد با مشاغل گوناگون تفاوت معنی‌داری در استفاده از راهبردهای تشکر وجود ندارد ($p = 0,00$) برای

گروه‌های سنی و سطوح تحصیلی؛ و $p = ۰/۰۳۷$ ، برای مشاغل گوناگون؛ در $(\alpha \leq 0.05)$.

۵- بحث و بررسی

هدف از این مطالعه بررسی کنش گفتاری تشکر در گویش کردی ایلامی بود. با تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده، بیست راهبرد تشکر شناسایی شدند. از میان این راهبردها تشکر ساده، درک زحمت و قول جبران به ترتیب بیشترین فراوانی را داشتند. راهبردهای به‌دست‌آمده در نوشتار پیش رو با یافته‌های پیشقدم و زارعی (۲۰۱۲) همخوانی دارند. این نشان می‌دهد بین زبان فارسی و گویش کردی ایلامی تشابه قابل توجهی از نظر استفاده از راهبردهای ابراز تشکر وجود دارد؛ البته شایسته است گفته شود که تأثیر زبان فارسی روی گویش کردی ایلامی در طول زمان نیز ممکن است موجب تغییراتی در نوع بیان گویشوران ایلامی شده باشد و شاید مقداری از تشابه مشاهده‌شده در اینجا به این دلیل باشد. چنگ (۲۰۰۵) الگویی را برای کدگذاری جملات ابراز تشکر در مطالعه خود روی زبان چینی معرفی کرد که شامل هشت راهبرد تشکر ساده، قدردانی، جلب توجه، احساس مثبت، جبران، عذرخواهی، درک زحمت و سایر راهبردها است. پیشقدم و زارعی (۲۰۱۲) نیز نتایج مشابهی را در مطالعه زبان فارسی به‌دست آوردند. آن‌ها راهبردهای تشکر ساده، قدردانی، جبران، درک زحمت، عذرخواهی و احساس مثبت را معرفی کردند. تمامی راهبردهای پیشنهادشده در دو مطالعه پیش‌گفته، به‌جز راهبرد جلب توجه پیشنهادشده چنگ (۲۰۰۵)، در مطالعه حاضر نیز مشاهده شدند؛ به‌عبارت دیگر، بین گویشوران ایلامی و گویشوران مطالعه‌شده در دو مطالعه یادشده اشتراک قابل توجهی وجود دارد. این نشان می‌دهد که این راهبردهای ابراز تشکر مختص گویش خاصی نیستند؛ بلکه جهانی هستند و به همه زبان‌ها اختصاص دارند.

افزون بر شش راهبرد ارائه‌شده پیشقدم و زارعی (۲۰۱۲)، در مطالعه حاضر چهارده راهبرد دیگر نیز مشاهده شدند که مختص فرهنگ اسلامی و ایرانی هستند. تعداد نه راهبرد (۳۰/۷٪ از کل فراوانی) انواع دعاها در حق فرد یا والدین او هستند که به‌طور عمده از اعتقادات و باورهای دینی سرچشمه می‌گیرند. تأثیر اعتقاد به خداوند و روز قیامت در عمق فرهنگ‌های مسلمان به‌طور کلی و فرهنگ ایلامی به‌طور ویژه نهادینه شده است و در زندگی روزمره و گفتار گویشوران ایلامی به‌طور کامل قابل مشاهده است. در واقع اعتقاد به دعا و تأثیر آن در ایجاد تغییر در زندگی و آینده افراد در عمق فرهنگ مردم مسلمان این منطقه وجود دارد؛ همچنین اعتقاد به پیامبران و ائمه معصومین و بزرگان دین اسلام به‌مثابه شفاعت‌کننده و واسطه پذیرش دعا نزد خداوند نیز تأثیر فراوانی بر شکل‌گیری فرهنگ مردم داشته

است؛ از این‌رو است که تعداد زیادی از راهبردهای تشکر محوریت دینی دارند و محتوای کلمه خداوند یا درخواست لطف و کمک خداوند هستند.

پنج راهبرد دیگر بیشتر جنبه اخلاقی و اجتماعی دارند و به ستایش فرد و لطف او در حق گوینده معطوف هستند. این موارد نیز تاحدی از آموزه‌های اسلامی متأثر هستند و گویای اهمیت مسائل اخلاقی، و ضرورت توجه به آن‌ها در جامعه و نزد مردم این منطقه هستند.

با بررسی داده‌ها، تفاوت معنی‌داری بین مردان و زنان و نیز بین گروه‌های سنی مختلف و افراد با سطح تحصیلات و مشاغل مختلف مشاهده نشد؛ به عبارت دیگر، ویژگی‌های فردی یادشده نقش تعیین‌کننده‌ای در به‌کاربردن راهبردهای مختلف تشکر در گویش کردی ایلامی ندارند.

کنش گفتاری تشکر نقش مهمی در روابط اجتماعی بین افراد و نیز بین گروه‌ها و جوامع دارد؛ زیرا به‌وسیله آن گوینده نشان می‌دهد که قدر لطفی که در حق او شده و کاری که برای او انجام شده است را می‌داند و این را وظیفه خود می‌داند که او نیز در مواقع دیگر و در صورت امکان، لطف طرف مقابل را جبران کند. بررسی کنش‌های گفتاری در جوامع مختلف مهم است؛ زیرا موجب شناساندن آداب زبانی و گفتاری یک جامعه و شناسایی راه‌های بهتر برای برقراری ارتباط و تحکیم روابط اجتماعی و در نتیجه برقراری صلح و ثبات در جامعه می‌شود.

۶- نتیجه‌گیری

مطالعه روی کنش‌های گفتاری و مبحث ادب مهم هستند؛ زیرا زبان و فرهنگ از هم گسستنی نیستند و دانستن و تسلط به یک زبان، افزون بر داشتن دانش واژگانی و دستور زبان، آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی زبان نیز هست؛ از این‌رو مطالعه کنش‌های گفتاری در فرهنگ‌های مختلف به هدف آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی و تفاوت‌ها و شباهت‌های بین زبان‌ها انجام می‌شوند. کنش گفتاری تشکر در زندگی روزمره مردم نمود فراوانی دارد و برای برقراری ارتباط اجتماعی مهم است؛ بنابراین، بررسی روش‌های مناسب ابراز تشکر می‌تواند در معرفی فرهنگ‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها مؤثر باشد (علی‌اکبری و قیطاسی، ۱۳۹۵)؛ بنابراین، نوشتار حاضر به‌طور کلی به هدف معرفی فرهنگ مردم ایلام و کمک به افزایش تأمل فرهنگی در بین فرهنگ‌های ایرانی انجام شد. در پایان قابل ذکر است که این مطالعه روی گویش کردی ایلامی صورت گرفت. مطالعات دیگری روی گویشوران سایر گویش‌ها در سایر نقاط ایران و نیز کشورهای دیگری که پیشینه ایرانی دارند مورد نیاز است تا آشنایی فرهنگی بیشتری بین فرهنگ‌های ایرانی فراهم آید.

منابع

- زرقانی، سیدمهدی و الهام اخلاقی (۱۳۹۱). تحلیل ژانر شطح براساس نظریه کنش گفتار. *دوفصلنامه علمی - پژوهشی ادبیات عرفانی دانشگاه الزهراء*، ۳ (۶)، ۶۱-۸۰.
- صفوی، کوروش (۱۳۸۷). *درآمدی بر معناشناسی*. تهران: سوره مهر.
- علی اکبری، محمد و مجتبی قیطاسی (۱۳۹۵). بررسی کنش گفتاری تسلیت در گویش کردی ایلامی. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*، ۳ (۱۲)، ۳۵-۵۰.

References

- Ahar, V. & A. Eslami-Rasekh, (2011). The Effect of Social Status and Size of Imposition on the Gratitude Strategies of Persian and English Speakers. *Journal of Language Teaching and Research*, 2 (1), 120-128.
- Akbari, Z. (2002). The Realization of Politeness Principles in Persian. *Karen's Linguistic Issues*, 12, 120-135.
- Alaoui, S. M. (2012). Politeness Principle: A Comparative Study of English and Moroccan Arabic Requests, Offers and Thanks. *European Journal of Social Sciences*, 20 (1), 7-15.
- Aliakbari, M. & M. Changizi (2012). On the Realization of Refusal Strategies by Persian and Kurdish Speakers. *International Journal of Intercultural Relations*, 35 (6), 659-668.
- M. Gheitasi, & E. Anonby (2014). On Language Distribution in Ilam Province, Iran, *Iranian Studies*, 48 (6), 1-16.
- Al-Khateeb, M. A. (2009). *The Speech Act of Thanking as a Compliment Response as used by the Arab Speakers of English a Comparative Intercultural Study*. M.A. thesis, Faculty of Graduate Studies, at An-Najah National University, Nablus, Palestine.
- Austin, J. L. (1962). *How to do Thing with the Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Bella, S. (2011). Mitigation and politeness in Greek invitation refusals: Effects of length of residence in the target community and intensity of interaction on non-native speakers' performance. *Journal of Pragmatics*, 43, 1718-1740.
- Brown, P. & S. D. Levinson (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cheng, S. W. (2005). *An exploratory cross-sectional study of interlanguage pragmatic development of expressions of gratitude by Chinese learners of English*. Doctoral dissertation, University of Iowa.
- Cohen, A. (2004). Assessing speech acts in a second language. In: D. Boxer & A. Cohen (Eds.), *Studying Spanish to Inform Second Language Learning*, (pp. 302-327), Multilingual Matters: Clevedon.
- Fahmi Bataineh, R. & R. Fahmi Bataineh (2006). Apology strategies of Jordanian EFL university students. *Journal of Pragmatics*, 38, 1901-1927.
- Fracchiolla, B. (2011). Politeness as a strategy of attack in a gendered political debate - The Royal- Sarkozy debate. *Journal of Pragmatics*, 43, 2480-2488.
- Fukada, A. & N. Asato (2004). Universal politeness theory: application to the use of

- Japanese honorifics. *Journal of Pragmatics*, 36, 1991-2002.
- Hartfield, H. & J. W. Hahn (2011). What Korean apologies require of politeness theory?. *Journal of Pragmatics*, 43, 1303-1317.
- Hori, M. (1986). A sociolinguistic analysis of the Japanese honorifics. *Journal of Pragmatics*, 10, 373-386.
- Ide, S. (1989). Formal forms and discernment: two neglected aspects of universals of linguistic politeness. *Multilingua*, 8 (2/3), 223-248.
- Jalilifar, A. (2009). Request Strategies: Cross-Sectional Study of Iranian EFL Learners and Australian Native Speakers. *English Language Teaching*, 2 (1), 46-61.
- Kasper, G. & K. R. Rose (2002). *Pragmatic development in a second language*. Michigan: Blackwell.
- Koutlaki, S. (2002). Offers and expressions of thanks as face enhancing acts: *tæ'arof* in Persian. *Journal of Pragmatics*, 34, 1733-1756.
- Lee, C. (2005). A cross-linguistic study on the linguistic expressions of Cantonese and English requests. *Pragmatics*, 15 (4), 395-422.
- Marti, L. (2006). Indirectness and politeness in Turkish-German bilingual and Turkish monolingual requests. *Journal of Pragmatics*, 38 (11), 1836-1869.
- Matsumoto, Y. (1993). Linguistic politeness and cultural style: observations from Japanese. In: P. M. Clancy (Ed.), *Japanese/Korean Linguistics*, 2, 55-67. Stanford: Center for the Study of Language and Information.
- Niroomand, M. (2012). An Exploration of Upper-intermediate Iranian EFL learners' Perception of Politeness Strategies and Power Relation in Disagreement. *English Language Teaching*, 5 (10), 180-191.
- Özdemir, Ç. & S. A. Rezvani (2010). Interlanguage pragmatics in action: Use of expressions of gratitude. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 3, 194-202.
- Pfister, J. (2010). Is there a need for a maxim of politeness? *Journal of Pragmatics*, 42, 1266-1282.
- Pishghadam, R. & S. Zarei (2012). Cross-cultural Comparison of Gratitude Expressions in Persian, Chinese and American English. *English Language Teaching*, 5 (1), 117-126.
- Salmani-Nodoushan, M. A. (2006). A comparative sociopragmatic study of ostensible invitations in English and Farsi. *Speech Communication*, 48, 903-912.
- Sato, S. (2008). Use of "Please" in American and New Zealand English. *Journal of Pragmatics*, 40, 1249-1278.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts*. Cambridge University press.
- Shahidi Tabar, M. (2012). Cross-Cultural Speech Act Realization: The Case of Requests in the Persian and Turkish Speech of Iranian Speakers. *International Journal of Business and Social Science*, 3 (13), 237-243.
- Shahrokhi, M. (2012). Perception of dominance, distance and imposition in Persian males' request speech ACT strategies. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 678-685.
- Shardakova, M. (2005). Intercultural pragmatics in the speech of American L2 learners of Russian: apologies offered by Americans in Russian. *Intercultural Pragmatics*, 2, 423-451.

Shariati, M. & F. Chamani (2010). Apology strategies in Persian. *Journal of Pragmatics*, 42 (6), 1689-1699.

Terkourafi, M. (2011). “Thank you”, “Sorry” and “Please” in Cypriot Greek: What happens to politeness markers when they are borrowed across languages?. *Journal of Pragmatics*, 43, 218-235.

